

Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Materiale nefrancați nu se primesc.
Manuscrisuri nu se returnează.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul Inului Nr. 30.
Inserate mai primesc în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Waas), H. Schalek, Alois Herndl, M. Dukas, A. Oppelik, J. Donnerberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețuri inserțiilor: o serie în armonie pe o coloană 8 cr. și 30 cr. timbra pentru o publicație. Publicări mai dese după tarife și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o serie 10 cr. v. a. sau 80 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU XVI.

„Gazeta” este în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 8 fl., pe trei luni 5 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumără la toate oficiile poștale din țară și din afară și la dd. colectorii.
Abonamentul pentru Brașov:
a administrațiunea, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etagiul I: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Ca dusă în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Unu exemplar 5 cr. v. a. sau 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 19.

Brașov, Luni-Marți, 26 Ianuarie (7 Februarie)

1893.

Brașov, 25 Ianuarie v.

De când șovinismul și rene-gatismul au ajuns să fie pro-clamate în această nenorocită țară ca principiu de stat, pare că dina-intea celorlora dela putere ar fi dis-părut orice considerații de drept și umanitate față cu poporele ne-maghiare de sub stăpânirea lor.

Astăzi vedem, că chiar și cei mai din urmă lachei unguresci, chiar și cei mai josnici vânători de posturi se simt chiamați de a eseria asupra noastră un fel de inspecțiune, ca și cum poporele nemaghiare din această țară ar fi alcătuite din totu atâția prizonieri ai Maghiarilor.

Astfel numeroasele încălcări volnice și arbitrare a drepturilor și aședămintelor noastre culturale și naționale, ce dîlnic avem să înregistrăm când dintr'o parte, când dintr'alta, te faci să crești, în adevăr, că guvernul ungu-resc a deschis porțile marelui sale menagerii, pentru ca lighioanele de totu soiul, aflătoare în aceea, să se potă arunca asupra noastră când le place și cum le place.

Nenumărate sunt casurile, când nice spioni miserabili, nice lingăi fără caracter, se viră fără rușine prin adunările noastre cul-turale și naționale cu scopul veditu de a căuta nodu în papură, de-a denunța și de a-și face prin această carieră. Ba, ce mai revol-tătoru, nu arare-or chiar și școlele noastre populare sunt încăl-cate de asemenea lăpădături ale so-cietății, care fără drept și fără nici o autorizație din partea cuiva își permit să intre în școlele noastre pentru a spiona și a-și căuta motive de denunțare.

Unu asemenea casu s'a petrecu-acum de curădu și în comuna Recea din comitatul Fă-gărașului. Unu flecu de vice-notar, care înainte Românilor e cunoscutu ca unu renegatu pronunțat, și-a permis dîlele ace-tea să intre în școla română de acolo, fără nici unu drept, ori

autorizație din partea cuiva, ci singuru numai cu scopul de a vena pretexte de denunțare și de a-și răsbuna asupra învățătorilor români dela acea școlă.

Asemeni încălcări grobiane ale școlilor sunt socotite, chiar și după legile în vigore unguresci, ca grave acte punibile. Pentru ce der se nu li-se pună odată stavi-lă unor asemenea încălcări? Pen-tru ce se nu se pună la ordine lichelele unguresci, cari cu încăl-carea legilor umblă să denunțe și să țese intrigi chiar și în con-tra școlilor noastre?

Scim, că denunțanții găsesc vecinică ocrotire din partea au-torităților unguresci der cu toate acestea noi, ca stăpâni și îngrijito-ri ai școlilor noastre, trebuie să ne facem datorința și cu orice preț să căutăm a pune la or-dine pe asemenea ființe pécatoșe. Casurile trebuiesc arătate pe de-o parte autorităților superioare școlare ale noastre, ca acestea să ceră satisfacția cuvenită din partea mai marilor, er pe de altă parte în adunările comitatense membrii ro-mâni să facă interpelări în cauză și să ceră cu totu hotărîrea pu-nerea la ordine a intrigantilor și denunțanților.

Nu este bine a se trece ușor cu vederea asemenea abuzuri, căci prin această lupii capetă apetitu și năpădesc totu cu mai mare îndrăsnelă asupra noastră.

Chiar și celor mai mici încălcări de lege trebuie să le dăm importanță mare, să dăm alarmă și să cerem cu hotărîre răsbu-narea lor, căci prin această vom dovedi, că suntem conșcii de drepturile noastre și această conșciință le va impune adversarilor.

Cu deosebire însă în popor trebuie cătu mai multu deșteptată și potențată conșciința de drept de care se se lovesc, ca și de-o stăncă, încălcătorii drepturilor și aședămintelor noastre naționale. Când această conșciință de drept, a poporului nostru va fi potențată

la gradul doritu, ea ne va servi ca unu scutu mai sigur și mai puternicu, decâtu toate guvernele și decâtu toate legile unguresci de aci.

Autonomia catolică ungurescă

și

Biserica română gr.-unită.

VI.

Revenindu la conținutul sta-tutului organic, n'am să spunu alta, decâtu să vă rog să dați locu aci articolului apărutu la 12 (24) Fe-bruarie 1871, în nr. 17 alu dîaru-lui „Federațiunea”, care cuprinde în estrasă esența acelu statut, precum urmază:

Pericolul ce amenință biserica gr. cat. română prin autonomia cat. pestană.

Deși deputații diecesei gr. cat. ro-mâne de Oradea-mare, prin declarațiunea lor susțernată congresului autonomic cat. de Pesta în 4 Novembre anul tre-outu, declarară francu, că ei fără con-sensul universității bisericei gr. cat. ro-mâne nu pot și nici o voru participa la acelu congres, totuși primatele Un-gariei, ca presidele acelu congres, prin epistola sa cu datulu de 12 Februarie, nr. 900, trimise și subscribului, și cred, că și celorlalți deputați diecesani, elabo-ratul comisiunei de 27, esmise pentru facerea proiectului referitor la organi-sațiunea autonomiei catolice, totodată împărtași și proiectul separat alu lor și membri din cei 27, anume alu lui George Bartal, Solomon Gajzágó, Ioan Babies, Dem. Horváth, Stefan Abonyi, și Emanuel Hrabár, estu din urmă Rusu gr. cat.

Deoce aceste proiecte împreună cu epistola primatului le primii din can-celaria episcopului diecesan, numai ca din senin, cred, că aceste proiecte s'au trimisu și celorlalți diecese gr. cat. ro-mâne, adevă la Blășiu, Gherla și Lu-goșiu.

Pe deputații din diecesa oradană primatele, în epistola amintită, i chiamă la desbaterile congresului, care se va deschide în 9 Martie.

Toți credincioșii gr. cat. români din cele premerse pot să știe, că noi, și res-pective subscribul, la ședințele redese-chise nu vom participa. Deoce însă din proiectul împărtașit acuma putem fi în clar, că ce este și ce voiesce a fi autonomia catolică de Pesta, nu potă intrelasa să nu împărtașesc conținu-tul esențial alu acelu elaborat pe calea publicității, și păreri mele în astă privință, fiindcă în colónele acestui jurn-alu despre această înoc nu s'a făcutu a-mintire.

Ș-ul prim conține principiul, că autonomia tuturor cat. din Ungaria și Ardeal se organiză pe basa partici-pării și incurgerii comune a credincioșilor bisericeani și mireni; va să dîcă, de aci înainte intră și mireni în constitu-țiunea bisericei cat. din care până acuma erau eschiși; la totă întâmplarea unu momentu ponderos în viața bisericei ca-tolice.

Ș-ii 2, 3, 4, 5, 6 și 7 oircumseriu competența autonomiei și trecerea influ-inței ce a avutu până acuma legislați-unea și guvernul țerei în trebile catolice pe lângă tron — în sfera autonomiei; cumă toate averile bisericești și preo-țesci, precum fondurile și fundațiunile rămân în proprietatea catolicilor și cumă, cari au stat sub administrarea statului, vor intra în administrațiunea autonomiei; se statorcesc organele ad-ministrative ale autonomiei, cari sunt: 1) adunarea regnicolară catolică, va să dîcă congresul autonomic, și organele ei esecutive; 2) adunarea (sinodul) die-cesană și senatul diecesan; 3) sena-tele cercurilor protopopesce și parochiali; 4) adunarea (sinodul) comune și sena-tul comunale.

Aceștia sunt factorii autonomiei ca-tolice și aceștia represintă interesele ca-tolicilor față cu autoritățile și alte con-fesiuni.

După aceste elaboratul descrie e-lementele din car constau aceste corpo-rațiuni.

În Ș-ii 8—10 este clăditu materia-lul adunării autonome, carele nu se numesc mai multu astfelu, ci adunarea regnicolară catolică (országos kath. gyű-lés), va să dîcă i se da tipu regnicolaru, adevă tipul țerei unguresci, ca asa din

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Raportul

d-lui Nic. Densușianu despre literatura istorică și filologică a Românilor în a 1891.

În dîlele aceste a apărutu în *Analele științei istorice* din Berlinu (Jahresberichte der Geschichtswissenschaft XIV. Jahrgang.) Raportul d-lui Nic. Densușianu despre literatura istorică și filologică a Românilor în a. 1891. Acestu raport cuprinde o imagine fidelă despre activitatea intelectuală a Românilor pe terenul istoriei și alu filologiei române în cursul anulu 1891.

În modul acesta, constatăm încă odată, am scăpatu de situa-țiunea neplăcută, în care ne aflăm mai înainte, ca publicațiunile nos-tre seriose să fie luate în străinătate în bătaia de jocu de câte

un șovinist din Pesta, ori de câte unu Ovreu, seu altu străin ruităcios. Apoi în fine prin rap-ortele d-lui Densușianu se red-duc la adevărata lor valoare toate publicațiunile necompetente ale unor omeni străini de origine, cari fără studii seriose voiesc să se ridice peste unu Petru Maior și peste unu Cipariu și alți bărbați români distinși în ce privesc stu-diul limbei și alu istoriei na-ționale.

Din raportul d-lui Densușianu noi vom traduce aci numai păr-țile, ce se referu la scrierile lui S. Barișiu, G. Xenopolu, Manguica și Saster, apărute în cursul anulu 1891.

Vorbindu de scrierile apărute în a. 1891 cu privire la *Istoria po-litică* a Românilor, d-lu Densușianu continuă astfelu.

„George Barișiu, membrul Aca-de-

miei române publică în anul acesta To-mul alu III-lea din *Istoria sa a Tran-silvaniei* (1860—1883)* Volumul acesta se ocupă în specialu cu constituțiunea dată poporelor austriace în a. 1860, cu dietele Transilvaniei din 1863/4 și 1865, cu congresele politice ale Românilor din Transilvania, cu introducerea guver-nului dualistic în statul austriac, cu suspendarea autonomiei Transilvaniei în contra voinței națiunei române, în fine cu atitudinea politică a Românilor dela re-activarea guvernului unguresc încoc.

„Toate volumele apărute până astăzi din opera istorică a lui Barișiu se ocupă mai multu cu relațiunile politice bisericești și cu istoria culturii Românilor din Transilvania, și ele formeză, în privința acosta, o escelentă operă istorică scrisă în modu de totul obiectiv.

* G. Barișiu, Părți alese din *Istoria Tran-silvaniei* pe două sute de ani din urmă. Vol. 3. Sibiu. Tip. W. Kraft, 8° XII, 625 pag.

„Xenopolu publică în anul acesta Tomul alu IV-lea din scrierea sa „*Istoria Românilor*”, însă cu părere de rău trebuie să constatăm aci, că o valoare științifică nu are nici volumul acesta, întocmai ca și volumele prece-dente ale aceluiași autor. Așa d. e. Xe-nopolu afirmă în volumul acesta, că limba românească s'a introdusu în bise-ricile românești numai dela a. 1633 în-côce, și cu această cestiune falsă se ocupă unu capitulu întregu din scrierea lui Xenopolu, pe când în realitate este unu lucru cunoscutu tuturor, că Români posedu cărți bisericești tipărite în limba română încă dela 1561. Chiar și în alte cestiuni principale cartea lui Xenopolu este o lucrare plină de neșactitate.

„Limba română. Pe terenul filolo-

** A. D. Xenopolu, *Istoria Românilor* din Dacia Traiană. Vol. I.V Istoria modernă. Partea I (dela Mateiu Basarab și Vasile Lupu până la Fanarioti (1633—1714) Iași. Tip. H. Goldner. 633 pag.

bună dimineață să putem săi ce ne va aduce ziua.

Acastă adunare se va aduna în totu anul la Pesta.

Membrii ei sunt arhiepiscopii și episcopii rom. cat. 18; gr. cat. rom. 4 ruși 3; de toți 25 episcopi, 5 prepoșiți și abați beneficiați, apoi 37 trimiși ai clerului și 134 trimiși ai mirenilor, a ceea alesi pe 3 ani, — cu totalu 201, din aceștia sunt români: episcopi 4, deputați preoțesci 6, — deputați mireni 17, suma 27, adică 27 români față cu 174 neromâni, căci „vota non ponderantur sed numerantur“.

§§-ii 11—12 conțin, că primatele e preside naturală, în nefința lui, arhiepiscopul cel mai bătrân, vice-președintele e mirănu.

De aci încolo dela §-lu 14 până la 51 se descrie competența și respective cercul activității adunării regnicolare catolice, care îl exerciază parte nemijlocit, parte mijlocit prin organele sale executiv, adică prin senatul direcțional și prin șefii de secțiune direcționali.

Simburele acestora este:

Pentru toate denumirile și dotațiunile mai înalte bisericesti, la cari până aci a influențat guvernul la tron, de aci încolo prepușțiunile le va face adunarea regnicolară cat., prin senatul său direcțional. (§ 14) — Ea va satori sistema în vechimintului la toate școlile de specialitate și institutivile civile, pentru exemplu școlile preparandiale dela Năsăudu Blășiu și Oradea.

Starea profesorilor și a învățătorilor, condițiunile calificațiunei lor, precum proviziunea lor materială, dănsa le va regula (pentru exemplu la Blășiu și Beiuș) — §-lu 15).

În toate institutivile, cari capătă ajutorare din averile catolice, dănsa va dispune în privința administrării lucrurilor său prin senatul direcțional, său prin senatele diecesane său protopopesce. (Adică senatele diecesane și scaunele protopopesce române vor capătă ordinațiuni d'a dreptul dela adunarea regnicolară cat. și acelea trebuie să le implinască — § 18).

Se îngrijesc despre administrarea acurată și corăspundătoare a tuturor fundațiunilor catolice prin controlare. (§ 18).

Dispune despre toate proventele, cari intră în casa adunării regnicolare cat., în carea intră și veniturile interoalaris episcopesci, (pentru exemplu în cazul morții metropolitului dela Blășiu și episcopului oradanu, până ce se va denumi altul, totu venitul va intra în casa adunării regnicolare cat.)

Va incurge mai departe dela beneficiați mai mari bisericesti o congruă anuală, carea o va satori adunarea regnicolară cat. (§ 20). (Adică această adunare va face unu aruncu, câtu să plătescă episcopii români, amăsuratū veni-

giei române avem o lucrare cu totalu competentă de eruditul Simeon Mangiuca***). Autorul se ocupă în scrierea această cu limba daco-română în raportu cu limbile romanice din apus, precum și cu fonologia și morfologia limbii daco-române. La acestu studiu filologicu autorul a mai adaus și unele cercetări istorice cum sunt d. e. despre cronica-rul Nestor și Valachii său Români săi despre cronica lui Hurulă, despre colindă și originea colindei, despre Valachii lui Kekaumenos etc. Durere însă, că volumul acesta, în urma morții neașteptate a autorului urmate în 4 Dec. 1890, a trebuit să se incheie fără să fiă terminatū.

(Va urma.)

***) S. Mangiuca Daco-romanische sprach und ges hichtsforschung I Theils. Oravicza. Buchár. Karl Wouder 235 pag. Fl. 1.50.

turilor lor, în acea cassă în totu anul).

Pentru îmbunătățirea stărei preoților inferiori și a claustrilor mai misere, va avă dreptu să pună impositiv (dări) pe credincioși (pentru exemplu va dice, că credincioșii din diecesele provinciei metropolitane române să plătescă sumele satorite după una cheia anumită. — § 21).

Are dreptu să pună astfel de impositiv și pentru acoperirea speselor administrative și pentru educațiunea comună. — § 22).

Are dreptu de supra-inspecțiune în privința executării acurate a acestui regulamentu, nu numai asupra dieceselor, ci și asupra protopopiatelor și comunelor bisericesti. (§ 23).

Are dreptu disciplinaru asupra profesorilor și învățătorilor, cari devin delatonați în respectul oficiului, va să dice va suspenda și amovia nu numai profesorii din gimnasie și preparandii, ci și pe docenții din școlile comunale. (§ 24).

Pe lângă această statorice modalitate, cu care are de a se decide cauzele controversate, sulate între preoți și comune, (adică certele ivite între preoți români și credincioși. — § 24).

Are dreptu de a strămuta regulamentu satoritū cu o majoritate de 2/3 părți, (și așa izadaru ar protesta 27 români să nu se strămută regulamentu, căci ei nu facu nici o terțialitate — § 27).

Autonomia catolică. Cetimū în „Egyetértés“ dela 4 Februarie: „Conferența din urmă ținută în afacerea autonomiei catolice a alesu o comisiune mai restrinsă, cu însărcinarea de a stabili textul proiectului de rezoluțiune, ce este a se înainta dietei și casei magnaților. Prin acestu proiectu de rezoluțiune ministrul de culte și instrucțiune publică e provocatū, să-și dea răspunsul cu privire la elaboratul Congresului catolicu din 1871 și să convoce câtu mai curendū unu nou Congresu catolicu, care să facă schimbările necesare în numitulū elaboratū.“

Sosirea în țară a părechei moștenitoare române.

Etă cum descrie „Timpul“ sosirea părechei moștenitoare române în România:

Altețele Lorū Regale au sositū la Predeal la orele 9 și 50 minute. (Cu o întârziere de 30 minute) Primire entusiastă. Onorurile militare făcute de batalionul din Ploiesci; musica a intonatū imnul național. Asistența a aclamatū cu urale. Gara admirabilă împodobită. Alocuțiuni din partea autorităților, prim-procurorū, comand. garnisoniei etc. Negulescu, prefectu Prahova — buchete oferite prințesei. După o ședere de 20 minute, trenul princiarū a pornitū spre Bucuresci. Cu totă întârziere de 30 minute, se speră că trenul princiarū să pōtă câștiga această întârziere și să sosescă în gara de Nord la ora anunțată. Gara de Nord (Bucuresci) avea o înfățișare feerică. Mai întâi, la intrarea din calea Griviței, se ridica unu arcu de triumf împodobitū cu verdetă, cu embleme și cu standarde române, englese și rusesci. Fațada gării era asemenea împodobită. Aripa stângă a gării era cu desăvârșire transformată. Sala, care forma vestibulul și în același timp vestierul, era acoperită pe jos cu unu covorū roșu, ér coșonele erau îmbrăcate în ghirlande de verdetă, printre cari erau presărate flori. Perdele grele ascundeau compartimentele vestierului. Din vestierū intrai în salonul de primire, pe care l'am descrisū deja și despre care nu ne rămâne a adăoga decât că a făcutū admirațiunea tuturor. Păreții, platonul improvisatū, ca și colonele, erau minuatū

împodobite cu roze, cu ghirlande și cu embleme. Pe o bogată estradă, în partea opusă uși de intrare de pe peron se aflau busturile Maiestăților Lorū Regelui și Reginei. Sala fiindu întunecată, la unu momentu se lumina ca prin farmecū prin mulțime de lămpi electrice risipite pe păreți și pe plafon. Unu grosu covor verde acoperea parchetulū.

Dér ceea ce împodobia această sală mai multu decâtu toate ghirlandele, decâtu toate florile și decâtu toate luminile electrice, era mulțimea alășă de dame elegante, purtândū nice costume unele mai bogate și mai frumoase decâtu altele, ținendū mai fii-care în mână câte unu imensu buchetū de flori, apoi secolul tare reprezentatū prin toți înalții demnitari ai Statului, prin miniștrii, deputați, senatori, consilierii comunali, preșidenți, procurori de Curți și tribunale, împodobiti cu decorații de toate felurile și de toate culorile, în fine prin bogata uniformă militară, care strălucia de-și lua vederile.

La ora 1 fără cinci minute sosi M. Sa Regele și însoțitū de d-lu Lascaru Catargiu, președintele consiliului de miniștrii, de d-lu Al. Lahovari, ministrul atacerilor străine și de generali, traversă grabnicū sala și eși în lată pe peronū, care era asemenea împodobitū și unde staționa o companie din regimentul 21 de infanterie, cu musica în frunte, care intonă imnul național. La sunetul muzicii se creșu, că a sositū trenul princiarū și consiliul comunali cu d-lu Triandafilu în frunte eși repede cu tava pe peronū, apoi urmară și ceilalți printre cari mulțime de dōmne în toaletă de serată.

La ora 1 și șapte minute trenul princiarū sosi în gară. Regele însoțitū de toți miniștrii, cum și d-na Hardinge, grațioasă soția a reprezentantului Marelui Britanii, ținendū unu superbū buchetū în mână, eșiră pe peronū și înaintă spre vagonul princiarū. Garda militară prezentă arma și musica intonă imnul.

Altețele Lorū Regale prințesa Maria și prințul Ferdinandu se coboriră din vagon și fură primiți de rege, care'i sărută cu afecțiune, urându-le bună venire. Prințesa era radiosă de frumoasă și de tinerețe și veselia respira din totă ființa Alteței Sale Regale. Asemenea și prințul Ferdinandu era rumenū la față și voiosū. Prințesa purta o bogată mantie de stofă culōre eliotrop, imblănită.

Srigate puternice de ura! izbucnescu din mii de pepturi, căci pe peron se afla o mare mulțime, care esaladază trenul, urcându-se pe coperișele vagonelor. Părechia princiară înainteză căp-va pași și ajunge în fața consiliului comunali grupatū pe peronū.

D-lu Gr. Triandafilu, primarul capitalei, înainteză cu doi pași, ér căp-va d-uf consilierii prezentă Altețe ora Lorū tava cu pâine și cu sare.

D-lu primarū uréză Auguștilorū Miri buna-venire prin câte-va cuvinte bine simțite, la care răspunde A. S. R. principele Ferdinandu. Apoi A. A. L. L. R. R., urmate de M. S. Regale, de miniștrii, de d-na Hardinge, care oferise pe peronū buchetulū, de consiliul comunali, intră în sala de primire, unde Li-se prezentă de Rege și de miniștrii diferitele persoane alese, ce formeză aiea pe peronsul Lorū. Dōmnele miniștrilor, ale senatorilor, ale deputaților și ale înalților demnitari oferă grațioase prințese buchete, însoțite de căldurōse urări.

În sala de primire se afla și o deputațiune de țărani din Muscelu, bărbați și femei, îmbracați în frumoase costume nationale.

După prezentări, AA. LL. RR. și M. S. Regele se urcă în trasura de gală înhamată a la Daumont, cari avendū peșe tricolore la cap și urmați de numărōsele trasuri de curte în cari iau locu dōmnele de onōre și casa militară a Regelui și a prințului, apoi de și mai nu-

măroșele trasuri ale asistenților, cortegiul se dirige spre Mitropolie pe străzile împodobite și pline de unu publicu numărōsu, care aclamă cu entuziasmū pe Mirii României.

Trupele, ce compunū regimentele 6, 5, 21, 22 de infanterie și batalionul de asediu, erau eșelonate, încependū dela Calea Griviței până în delul Mitropoliei. În piața teatrului se afla regimentul al 2-lea de Roșiori sub comanda d-lui colonelū Grădișteanu, comandantul brigăzei de cavalerie. Ținuta trupelor era merțială. Infanteria era înarmată cu pușca Mannlicher, modelū românū. Pe ambele laturi ale trotuarelor staționa unu publicu numărōsu, care a aclamatū pe M. S. Regele și pe AA. LL. Regale. De asemenea la ferestrele dela toate casele situate pe numitele strade se aflau fōrte multe dame. Când cortegiul regalū a trecutū, trupele au prezentatū armele. La Grand Hotelū Bulevard se aflau eșelonate trupele de artilerie. La orele 2 și jum. cortegiul regalū a sositū la Mitropolie.

La orele 2 fără cinci minute cortegiul a sositū la biserică, la ușa careia aștepta I. P. S. Mitropolitul primatū incușuratū de înaltul cleru. Imediat după sosirea Altețelor lorū Regale, începă ceremonia religioasă oficiată de însuși Mitropolitul primatū și care a duratū 20 minute. După această d. L. Catargiu, președintele consiliului de miniștrii, dete citire acului comemorativū, relativ la căsătoria Altețelor lorū Regale. În vomū publicamāne — Red. „Gaz“.

După citire, aculū a fostū iscalitū de M. S. Regele de Altețele lorū Regale, de Mitropolitul primatū, de primarul Capitalei, de toți miniștrii, de președinții Corpurilor legiuitorē și de președintele Curții de casație. La eșire o companie din regimentul 5 de Vlașca a făcutū onorurile militare.

La orele 3 cortegiul a pornitū la Palatū, fiindū aclamatū de mulțime pe totu parcursul, ca și la ducere.

ȘTIINȚILE ȘI LITERATURA

— 25 Ianuarie.

Liga din Paris. Sâmbată 2/14 Ianuarie Liga din Paris a ținutū prima ședință generală în anul 1893. Preșida d. Cantili. D-nii dr. I. G. Nanu și N. Stăncovici, unii din cei mai activi membri ai acestei secțiuni, trebuindū a se întōrce în țară își dau demisiunea din comitetū. D. Cantili se face interpretul tuturor membrilor Ligei, mulțumindū d lorū Nanu și Stăncovici pentru activitatea neobosită ce au desfășuratū totdeuna, și-și exprimă speranța, că întōcându-se în țară vor lua și acolo parte totū cu aceeași dragoste la lucră mare inaugurată de Liga culturală. D. Nanu mulțamesce fōrte emoționatū. Totū cu ocaziunea această președintele aduce unu omagiu de respectū neuitatului fondatorū al Ligei din Parisū Stroe Brătianu, a cărui pierdere va săngera încă multū timpū inimile tuturor celorlū ce l'au cunoscutū. Intre altele s'a mai discutatū în ședința această o chestiune de mare importanță. Este vorba de fondarea unei bibliotecă a Ligei din Parisū. D. Ianculescu, autorul acestei propuneri, prezentândū adunării o desvōitā printr'unu discurs plin de vervă, care a fostū desū întrerupt de aplause căldurōse. Insuflețirea ce a produsū acestu discurs a fostū la cuime Propunerea a fostū susținutā cu multă elocință de către unul din cei mai de inimă membri ai secțiunei, a fostū primitā în mijlocul unu entuziasmū generalū. O listă de subscripția, ce s'a lansatū în acestu scopū printre cei prezenti, a produsū frumoasă sumă de 450 lei.

— x —

Societatea „Drita“ a Albanilor va da peste curendū unu mare balu în profitul școlii și internatului Albano-Românū „Lumina“ din Bucuresci fondatū la 10 Mai și deschisă la 10 Octomvre 1892, și avendū de etorū pe distinsul filologū B. P. Hașdeu. Scopul școlii este crearea de normalisti destinați a preda instrucțiunea în școlile din Albania.

— x —

Nou cutremură. Sgnduiturile de cutremură de pământ s'au reinouit la Zenta și la Cefalonia. Mai multe sute de case s'au surpat și întregi sate au fost distruse. Până acum sunt 200 de persoane rănite.

—x—

Invitate la concertulă, ce-l va aranja corul bis. rom. din Cubină cu concursul d-lui J. Markovits în 28 Ianuarie (9 Febr.) a. c. în sala hotelului la „Cercul de aură”. După concertulă petrecere cu dans. Cubină în 16/28 Ianuarie 1893 *Comitetulă*. Intrarea de persoană: locul I 80 or; locul II 50 or.

Programa: 1) Psalmul 149, cor. barb. de C. G. Porumbescu, 2) Trecei valea... cânt. pop. pentru o voce soprană; 3) Soi tu!? romanță cântată în două voci; 4) Hora plăia, cor. de G. Dima; 5) Valsul iubirei de * * * pentru o voce de bariton; 6) Cântecul vânătoresc, cor. barb. de Tudoră cav. de Flondor.

Arbitragiu și pace.

Discursul d-lui V. A. Urechidă adresat d-lui ministru român de externe în ședința Senatului dela 18 Ianuarie 1893.

Mai înainte de toate datorită sunt a face o declarațiune, care mi-se impune: Intrebările ce am avut onoarea a face, nu provin de la nioi o pornire neprietenă guvernământului, căci aceste întrebări, în de afară de simțăminte mele, ori cum le-ar presupune, ori le-ar scoți d-lă ministru de externe, aceste întrebări fiind, sunt însărcinate a le face din partea unui număr însemnat de membri ai parlamentului, din care cei mai mulți aparțin majorității actuale.

Aceste întrebări onorează pe aceia, cari au convenit să le facă, onorează Senatul, care le va asculta cu bună voință și cu interes, și răspunsul d-lui ministru de externe sperăm, că va fi așa, cum să se vadă, că oamenii de stat români nu ignoră lucrarea, ce se face de mai multă timp în Europa în sensul triumfului unor mari idei și pentru a se ajunge la înscrierea în dreptulă ginților a unor dispozițiuni proprii a împedece, ori cel puțin a răi cât mai mult pentru omenire, crunt-le flagele ale războiului.

Să venim acum la întrebările adresate. Aceste sunt în număr de trei. Prima este:

1) Primita s'a în timp la ministrul de externe și de s'a primit, ce curs s'a dat propunerii republicii Statelor Unite Americane relativă la formațiunea între ele și țările, răi vor voi să adere, de contracte generale de arbitragiu?

Prin tratatul dela 1648 (pe care în proiectul de lege al d-lui ministru de externe pentru reorganizarea ministerului afacerilor streine, îl vedem pus ca basă principală a cunoștințelor istorice a diplomaților români), genialul ministru francez a introdus așa dîsulă echilibrul în statele Europene. Cine nu știe, că astăzi acel echilibru nu mai există și că pacea se pretinde a fi menținută prin forța brutală armată și cu precumpănirea alianțelor. Fatale vremuri, în cari se sleiesc puterile și comorile naționale prin întrețineri de oștiri! Acum 138 de ani Montesquieu dăcea în „l'Esprit des Lois:” „O nouă bătă a copriusă pe principii Europei... întreținerea de neenumerate armate. Această bătă va deveni negreșită contagioasă, de ore-ce de îndată ce un stat își sporește armata, celelalte îl imită și această stare de extreme opintiri ale forțelor tuturor contra tuturor este ceea ce se numește pacea!.. Europa cu toate bogățiile și cu totu comerțul său cu lumea întreagă, este săracă. Consecința unei așa stări de lucruri este adăogarea totu mai mare a impostelor...”

Ce ar dăce Montesquieu, dacă ar scrie astăzi, văzându cele ce se petrec în Europa, nu numai în statele de prima ordine, ci și în cele de a doua și de a treia mână? Ună scriitoră franceză, d. Larroque, încă cu 23 ani în urmă făcuse scoțala chestuțiilor pentru armate

ale principalelor state din Europa și găsisse, că se perde peste 13 miliarde pe an sub cuvânt, că „si vis pacem, para bellum”. (De la guerre, Paris 1870) La ce cifră s'ar arca scoțala lui de Larroque astăzi?

Nu este locul să fac istoricul încercărilor generose întreprinse de omen de stat luminați și umanitari în decursul timpului, pentru a pune stavilă războiului. Nu vom aminti de primul proiect al păcii perpetue sugerat lui Henric al IV de marele Sully. Știu ce era utopiul în confederațiunea generală, în planul ministrului francez propunându acea. Pumnalul lui Ravaillo, urmându dîlele lui Henric al IV, care își întinse relațiunile până la noi, înălțură utopiul, dăr nu mai puțin generosul plan. Ludovic al XIV aspira la o monarhia universală prin o „restauratio equilibri Europaei”. Pacea dela Utrecht, care urma să realizeze această aspirațiune a marelui monarh francez, inspiră pe abatele St. Pierre în proiectul său de pacea perpetuă.

Primul articol al acestui proiect propunea o alianță a statelor din Europa, nu triplă, nioi dublă, ci a tuturor, pentru siguranța reciprocă contra războielor, cu obligațiunea pentru aliați de a declara, că renunță de a face războiu și că se vor supune la arbitragiul unei adunări confederative în casă de certe între ei.

Nu intru în detalii asupra organizației propusă de St. Pierre. Au ris mult sceptici bărbați de stat la cetirea proiectului de pace perpetuă, cum omenirea nepriecută a ris, ba chiar a batjocorit și torturat pe cei mai mulți din marii descoperitori de adevăruri științifice, și astăzi recunoscuți conducători ai culturii omenesci.

Pacea de Westfalia a avut un sunet puternic, atât de puternic, că fu audită până și în țările române. Intre 1670 și 1673, domni români Gr. Ghica și mai ales Ștefan Petriceicu provocă o federare a tuturor popoarelor cu scopul de a isgoni pe Turci din Europa în interesul păcii. Ambasade la Viena, Paris, Moscova, Geneva, Veneția trimise Petriceicu urmărind asemenea federare, dăr nu avu timp, neericitul pe cât și înțeleptul domn, să-și vadă visul realizat, căci interveni bătăia de la Hotin.

Sorierea abatelui St. Pierre avu reșunet, ori-câtă de târziu.

„Neutralitatea armată” propusă la 1780 de Ceterina II, propunere la care aderară cele mai multe state din Europa între cari și Imperiul german, ca și Statele unite din America, este o stare de lucruri inspirată de scrieri, ca cea a abatelui St. Pierre. Apoi chiar și mai înainte de neutralitatea armată a Ceterinei Rusiei, deja în prima jumătate a secolului XVIII, proiectele generose a unor St. Pierre, încercate fură.

La Haga a existat o confederațiune. În siutul adunării confederative din Haga erau reprezentate o forțe mare parte din statele Europene. Din nenorocire instituțiunea nu persistă, din împrejurări ce le știe spune istoria.

Sorierea abatelui de St. Pierre avu reșunet și mai apoi: confederațiunea germană din 1815 este croită aproape în totul pe planul dat de acel scriitor.

(V urma.)

Isprăvile unui renegat.

Țera Oltului, (Comit. Făgăr.) 29 Ian. 1893.

În 24 l. c. s'a ținut alegerea celor doi membri la adunarea generală a grănicerilor din regimentul rom. I, conform statutelor grănic. în comuna D. șani. Eram de firma speranță, că cel puțin această alegere nevinovată va de curge în liniște, dăr m'am înșelat amar, căci și aici se ivesc stăua cu codă!—vestitul vice-notar comitateos Aron de

Popa Radu cu îndatinata insolentă vine să conturbe liniștea bisților descendenți ai foștilor husari!

În periodul trecut, aripa husarilor fusese reprezentată prin d-lă Dr. Nicolau Șerban, deputat dietal, și Iosif Nemeș, foșt învățător; anul acesta însă, ce se va fi ougetat sus amintitul domn, basat pōte pe „popularitatea” consătenilor săi din Recea, unde corteșe Duminea precedentă, pășese și d sa ca candidatul; dăr ce să veți? președintele propune 3 candidați, alegătorii aclamă însă pe cei doi reprezentanți din periodul trecut, rămânându d-lă Poparad neales să se înțelege, ca la totă ocaziunea.

Acum să fi vedut foc! El singur sbiera în gura mare, că alegerea să se efectuie prin votare nominală, și după ce se face atent, ca să urmeze prescrierea legii, căutându-și încă 9 soți de principiu, se face din nou ridicul, căci provocându-se către alegători, nu află nioi unul, îi lipsia, bietul, lampa lui Diogene; fără o voce îi reflectă: hei, hei, d-lă! și-a găsit lelea bărbatul.

Își uită de sine, și intrându în casă, cere cu iustiniță votare nominală, și după ce vede, că nu-i se acordă acestă favoră ilegală își arōgă dreptul a dicta protocolul de alegere, dăr sormanul om, în marea lui iritare, își uitase că e vorba de potocolul de al gere și concep o acasă formală contra primarului comunal, carele era președintele alegei, dăr făcându-se atent biroul, că protocolul nu tractă despre actul îndeplinit, se ia protocol din nou; ăr d-lă vice notar pachetându-și protocolul conceput de d sa, se vede că ca „corpus delicti”, sau ca suvenir de această victorie, și ștergându și sudorile după atăta trudă, se puse pe trăsura și plecă între cele mai entusiaste strigări de: Să trăi... pardon! Ho!

Nu se mulțamesce însă cu vitejia îndeplinită în Deșani, oi vine în Recea și ca să-și răbune asupra învățătorilor, pre cari îi veduse că au participat la alegere, (doi ca descendenți ai foștilor grăniceri voră să și valideze dreptul, ăr unul din curiositate) fără nioi o autori sare merge să viziteze școla, dăr într'amēd când învățătorii nu suat de obligați a sta în școlă, intră în clasa a IV și într'ună mod dur tractă cu școlarii, vindu să discrediteze pre învățătorii înaintea discipulilor săi; a foșt sigură domnul, că nu dă de obstacul și de aceea și a jurat mendrele după plac, căci de era aviată superioritatea competentă de visita neprevădută, mi-se pare că i-ar fi foșt d-lui inspector ușile salei de învățământ prea stricte.

Ori-cum satisfăcut, că prin această procedere și-a câștigat autoritate barem înaintea tinerilor odrasle, de că părinții lor l'au desconsiderat, plecă la reședința i din Făgăraș, dăr nu ca să dormă, deși era deja nopte, oi ca să pună oficiul pretorial în mișcare, că veți Dōmne! în Deșani s'a ținut o adunare mare, unde deputatul dietal Dr. Șerban și mai mulți preoți au aștată poporul contra regimului!!

Se înțelege, că acestei mărșave denunțări i-se dete ascultare și a doua dî solgăbirul Rusu Károly ese la investigație, necesită fiind să perourgă 15 comune, căci stătea aparțin foștei aripi a husarilor; rezultatul acestei investigații, durere! nu-l știu, ni-l va spune cred, d l A. Popa Radu? Ți-ai msi adaus d le vice-notar, încă ună mărșărită la corōna-ți de fapte herostratice!

Aquila.

ULTIME SCIRI.

București, 5 Februarie. Din convorbirile, ce le a avut ministrul președinte român Catargiu cu monarhul Francisc Iosif și cu ministrul Kalnoky, aceștia s'au putut convinge, că guvernul român dorește să susțină bunele

raporturi politice cu toate puterile Petrecerea ministrului Lahovary la Berlin a avut de scop încheierea unei convenții vamale româno-germane.

Iasi, 5 Februarie. Regina Natalia va visita încă în decursul acestei luni Bucurescii și Iașii. În Iași va rămâne până la Paști. După aceea va merge la Belgrad.

Londra, 5 Februarie. În camera comunelor lord Labouchere a făcut propunerea, să se facă o declarațiune în sensul, că decă lord Salisbury a promis Italiei ajutor în casă de războiu cu Franca, atunci guvernul actual nu e responsabil pentru acea promisiune. Prim ministrul Gladstone a răspuns, că cu privire la tripla alianță nu s'a întemplată nioi, ce ar da ansă la nedumeriri din partea Englesilor.

Berlin, 5 Februarie. „Kreuzzeitung” primesce din cercuri bine informate scirea, că principele moștenitor rus a delarat împăratului Wilhelm, că între Franca și Rusia nu există nioi o legătură de alianță.

DIVERSE.

Un preot mănăcat de lupi. Într'una din dîlele trecute, un preot dintr'un sat de lângă orașul Sivilanjaz (Serbia) mergea cu o trăsura spre oraș, împreună cu servitorul său. Deodată le sare înainte o haită de lupi. Preotul ia repede pușca și trage asupra lupilor omorându pe cel din urmă. Celelalte bestii au fugit în pădure. Preotul s'a dat jos cu servitorul, au luat lupul omorât și l'au aruncat în trăsura. În momentul acela însă, oai speriat deja de împușcături, la vederea lupului s'au speriat și mai tare și au luat-o la fugă spre oraș. „Haide băiete, fugi repede și prinde oai; alt-cum suntem perduți”—stigă desperat bătrânul popă. Servitorul, un tēner puternic, o luă la fugă după cai, dăr nu-i putu opri decât în marginea orașului. Când se întorse cu trăsura la locul primejdiei, nu mai găsi din popă de cât perechia de cisme în cari erau bāgate picioarele, apoi hainele sfășiate și barba albă și lungă a nenorocitului om. Lapii îl sfășiaseră, răsnându ast-fel mōrtea „tovarășului”.

Monumentele de la San Stefano. Soldații ruși cari au căzut în războiul ruso-româno-turc din 1877 — 78, sunt înmormântați în 92 de oimire. Monumentele cari au foșt ridicate în memoria cător vaș ofițeri și soldați mai distinși, s'au dărănat. Cea mai mare parte din aceste oimire au foșt construite în înțela și starea lor e cât se pōte de miserabilă. Din cauza această guvernul rus a însărcinat pe atașatul său militar din Constantinopol colonelul de Pechkow ca să dea unele informații asupra mormintelor soldaților ruși. Colonelul de Pechkow a recunoscut, că e forțe greu de a întreține și a supraveghea un număr așa de mare de oimire (92) și de aceea a propus să se adune toate rămășițele mortuare ale soldaților căduți pe câmpul de războiu să fie înmormântate la o altă sub o capelă comemorativă. Propunerea această a foșt primită și colonelul a putut a duna până acuma cadavrele celor 5000 de morți, dintre cari 400 de ofițeri. Rămâne să se alēg unde va fi construită capela. Rusia s'a învoit cu Pōrta și a cumpărat un teren mare lângă San-Stefano. Se știe, că la San-Stefano, s'a semnat tratatul de pace de pace între Turcia și Rusia.

Proprietar Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Gregoriu Măstor.

Cursul pieței

Table with exchange rates for various currencies including Romanian, Austrian, and German currencies.

Table listing various financial instruments and their values, including bonds and bank notes.

Cursul la bursa din Viena

Table showing stock market prices for gold, silver, and various bonds in Vienna.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se pot cumpăra în librăria Nicolae Ciurcu, și în tutungeria I. Gross.

Avisul d-loru abonati!

Rugam pe d-nii abonati ca la renoirea prenumeratiunii se anevoiasca a scrie pe cuponul mandatului postal si numerii de pe fasia sub care au primitu diarul nostru pana acuma.

Domnii, ce se aboneza din nou, se binevoiasca a scrie adresa amuritu si se arate si posta ultima.

Administraf. „Gaz. Trans.“

Nr. 9-1893.

CONVOACARE.

Prin acesta se convoca a II-a Adunare generala ordinară a societății de economii și credit „Crișana“ pe 12 Martie st. n. a. c. la 11 ore înainte de ameză în sala dela „Hotel Hungaria“ din Brad, la care se invita onorații membrii.

OBIECTELE:

- List of 10 agenda items for the general assembly, including opening, attendance, reports, and elections.

In lipsa membrilor receruti de peste jumetate din partile fundamentali, adunarea in sensul § 51 se va tine in 19 Martie a. c. la locul si timpul indicatu. Membrii potu lua parte seu in persoana seu prin plenipotentiații lor, după modalitatea prevăduță in § 52 alți statutelor.

Numărul membrilor inscriși cu 31 Decembrie 1892 a fostu 115 inși cu 344 partii fundamentali a 50 fl. v. a= 17 fl. 200 fl

Din sedinta consiliului administrativu tinuta la 29 Ianuarie 1893 in Bradu.

Vasilie Damianu, Ioanu Germanu, directori.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Octomvre 1892.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Buda-Pest, and others, listing train numbers, departure times, and arrival times.

Nota: Numerii incuadrati cu linii grose insemneza orele de noapte.